

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук

Бабкіної Майї Іванівни

на дисертацію *Ломакіної Галини Іванівни*

“Виховання старшокласників як суб’єктів громадянського суспільства у позакласній діяльності”,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання

Соціальні, політичні, економічні процеси, що відбуваються в Україні, вимагають формування не тільки інформованого громадянина, який знає свої права і обов’язки, усвідомлює сутність різних суспільних явищ, розуміє спрямованість здобутих громадянських знань, а й активного суб’єкта громадянського суспільства, здатного набувати необхідні навички громадянської активності та соціальної взаємодії у вирішенні суспільно значимих проблем своєї громади і країни. У цьому контексті важливого значення набуває проблема виховання учнівської молоді, засвоєння нею системи знань, цінностей, норм поведінки, моральних якостей, практичних навичок участі в суспільному житті. Саме тому громадянське виховання стає невід’ємним компонентом навчально-виховного процесу школи і передбачає запровадження інноваційних педагогічних технологій у системі позакласної виховної роботи.

З огляду на зазначене вище, дисертаційна робота Ломакіної Галини Іванівни “Виховання старшокласників як суб’єктів громадянського суспільства у позакласній діяльності” є безперечно своєчасною і відповідає потребам сучасної педагогічної науки. Дисертантка вмотивовано обґрунтувала актуальність і доцільність свого дослідження, що полягає у вихованні громадян, здатних усвідомлювати демократичні цінності, активно діяти, самореалізуватись в умовах демократичних трансформацій.

Важливим є те, що дослідниця зосереджує увагу на громадянському вихованні учнів старшої школи, оскільки саме в цьому віці виникає готовність до самопізнання, бажання самовизначитися і самоствердитися в соціальному

середовищі, зайняти власну позицію, самореалізуватися в економічній, соціальній, політичній та духовній сферах громадянського суспільства.

Необхідно відзначити ґрунтовний аналіз, систематизацію та розкриття актуальності проблеми, стан її наукової розробки. У контексті останнього науково вивірено мету, завдання, об'єкт, предмет дисертаційної роботи, охарактеризовано наукову новизну, методи і практичне значення дослідження. Відповідно до поставлених завдань дисертанткою використано комплекс методів педагогічного дослідження, що дало змогу обґрунтувати, розробити і експериментально перевірити педагогічні умови і технологію виховання старшокласників як суб'єктів громадянського суспільства в позакласній діяльності.

Аналіз філософських, соціологічних, психолого-педагогічних джерел та виховної практики дозволив авторці розкрити сутність і зміст процесу виховання старшокласників як суб'єктів громадянського суспільства. Дисертанткою охарактеризовано поняттєвий апарат дослідження, обґрунтовано сутність ключових понять “держава”, “громадянське суспільство”, “громадянин”. На основі дослідження сутності зазначених понять виокремлено ознаки, структуру і функції громадянського суспільства, охарактеризовано соціальну, економічну, політичну й духовну сфери суспільного життя та ціннісну основу громадянського суспільства як середовища для реалізації суб'єкта-громадянина.

Особливої уваги в дисертаційному дослідженні заслуговує інноваційний педагогічний підхід до громадянського виховання старшокласників як суб'єктів соціальної, політичної, економічної, духовної сфер громадянського суспільства. Дослідницею визначено сутність поняття “старшокласник як суб'єкт громадянського суспільства”, подано характеристику пріоритетних якостей старшокласника як суб'єкта в різних сферах громадянського суспільства.

З метою досягнення результативності проведеного дослідження Ломакіною Г.І. було логічно обґрунтовано змістові компоненти, визначено

критерії та їх показники, виявлено рівні вихованості старшокласників як суб'єктів громадянського суспільства.

Позитивної оцінки заслуговує визначення і апробація дисертанткою організаційно-педагогічних умов підвищення ефективності процесу виховання старшокласників як суб'єктів громадянського суспільства в позакласній діяльності: готовність педагогів до сприяння проявам активності учнівської молоді в самопізнанні, самовизначенні, самореалізації та саморозвитку як суб'єктів соціальної, духовної, економічної, політичної сфер життя громадянського суспільства і набуття досвіду суспільної взаємодії; організація природовідповідної діяльності старшокласників у всіх сферах життя громадянського суспільства.

Цілком обґрунтованою є апробація під час формувального етапу експерименту системи різноманітних методів і форм, які в процесі позакласної діяльності забезпечили технологію виховання старшокласників як суб'єктів соціальної, економічної, політичної та духовної сфер громадянського суспільства.

Заслуговують на увагу представлені в додатках дисертаційної роботи авторські методичні рекомендації, які мали застосування в ході формувального експерименту і забезпечили процес виховання учнів старших класів як суб'єктів громадянського суспільства.

Необхідно відзначити здійснений Ломакіною Г.І. педагогічний експеримент і належне опрацювання здобутих експериментальних даних, що дає підстави для висновку про ефективність впровадження досліджуваної технології виховання старшокласників як суб'єктів громадянського суспільства в позакласній діяльності в педагогічну практику загальноосвітніх шкіл. Представлена авторська технологія виховання старшокласників як суб'єктів громадянського суспільства в позакласній діяльності містить концептуальну основу, змістову, процесуальну і аналітично-результативну складові. Технологія передбачає реалізацію п'яти змістових блоків-модулів і шести етапів виховної взаємодії.

Рецензована дисертація має незаперечне практичне значення. Запропонована технолоія може бути використана класними керівниками в процесі організації позакласної виховної роботи, заступниками директорів загальноосвітніх шкіл з виховної роботи, педагогами-організаторами та іншими педагогічними працівниками для підвищення ефективності громадянського виховання старшокласників, для підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів, а також для підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти.

Автору дисертації вдалося досягти мети і розв'язати поставлені завдання. Вірогідність результатів і висновків проведеного дослідження забезпечена теоретичною і методологічною обґрунтованістю його вихідних положень, застосуванням методів науково-педагогічного дослідження, відповідних його меті і завданням.

Основні результати дисертації достатньо повно викладені дисертанткою в наукових публікаціях, оприлюднені автором на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Зазначене вище дозволяє зробити загальні висновки, що дисертаційна робота Ломакіної Галини Іванівни є науковим теоретично-практичним внеском щодо дослідження проблеми громадянського виховання учнівської молоді. У роботі здійснено багатоаспектний аналіз досліджуваної проблеми, в результаті якого були сформульовані науково обґрунтовані положення і висновки, що підтверджують виконання завдань дисертаційного дослідження. Зміст основних положень і висновків дисертації свідчить про новаторський підхід дисертанта до досліджуваної проблеми, яка характеризується як науковою новизною, так і має важливе теоретичне і практичне значення для удосконалення виховної роботи з учнівською молоддю. Дисертаційна робота має чітко розроблену структуру і логіку викладення матеріалу та загалом відповідає встановленим вимогам.

Позитивно оцінюючи результати рецензованого дослідження, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження і побажання:

1. У контексті визначення ключового поняття “старшокласник як суб’єкт громадянського суспільства” варто було б, на нашу думку, глибше охарактеризувати фізіологічні та психологічні особливості учнів старшої школи, визначити суперечності, які виникають у цьому віці.
2. У дисертаційній роботі доцільно було б зосередити більшу увагу на потенційні можливості взаємодії старшокласників з суб’єктами соціального впливу (однолітками, батьками, вчителями, органами місцевої влади, громадськими організаціями, ЗМІ тощо).
3. Визначені дисертанткою гуманістично-особистісний, суб’єктно-діяльнісний та контекстний підходи до процесу виховання старшокласників як суб’єктів громадянського суспільства, на наш погляд, варто було б доповнити застосуванням компетентнісного та середовищного підходів, що дало б змогу досягти вищої результативності в процесі формувального експерименту.
4. У дисертації недостатньо проаналізовано регіональні особливості, що впливають на процес громадянського виховання учнівської молоді. У контексті сучасної суспільно-політичної ситуації в Україні доцільним було б, на нашу думку, диференціювати результати дослідження на формувальному етапі експерименту відповідно до регіональної ознаки.
5. Варто було б зробити ретельніший аналіз потенційних можливостей навчальних дисциплін загальноосвітніх навчальних закладів, які інтегрують здобуті знання у виховний процес, що значною мірою вирішує завдання виховання компетентного громадянина у соціальній, політичній, економічній, духовній сферах суспільного життя.
6. Належне опрацювання дисертанткою наукових джерел переобтяжене посиланнями на підручники і посібники з соціології, політології, психології, філософії. Доцільніше було б, на нашу думку, більше зосередитися на опрацюванні монографій, наукових статей, дисертацій та інших наукових розробок з досліджуваної проблеми.

Однак, зазначені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи і не ставлять під сумнів її теоретичне і практичне значення. Дисертаційна робота Ломакіної Галани Іванівни є завершеною працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати, що дають змогу вирішити актуальну педагогічну проблему виховання старшокласників як суб’єктів громадянського суспільства у позакласній діяльності.

Таким чином, дисертаційна робота “Виховання старшокласників як суб’єктів громадянського суспільства у позакласній діяльності” відповідає вимогам щодо дисертаційних робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, зокрема, пунктам 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її авторка Ломакіна Галина Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:
к.пед.н, доц.

Бабкіна М.І.

підпис к.пед.н., доц. Бабкіної М.І.
засвідчує

Вчений секретар НУ «Львівська політехніка»
к.т.н., доц.

Брилинський Р.Б.

Брилинський Р.Б.
07.09.2015р.
м.п. Львів